

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Elina Kynnysmaa

”Patriarkaatin varjosta”

– feministiseen arvomaailmaan pohjaava sekä sukupuolten eriarvoisuuteen kantaa ottava kuvakudosteos

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muotoilu

Tekstiilisuunnittelu

Opinnäytetyö

19.11.2020

Tekijä(t) Otsikko	Elina Kynnysmaa ”Patriarkaatin varjosta” – feministiseen arvomaailmaan pohjaava sekä sukupuolten eriarvoisuuteen kantaa ottava kuvakudosteos
Sivumäärä Aika	24 sivua 19.11.2020
Tutkinto	Muotoilija AMK
Tutkinto-ohjelma	Muotoilun tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Tekstiilisuunnittelu
Ohjaaja(t)	tuntiopettaja Ulla Karsikas lehtori Tuija Nieminen
<p>Opinnäytetyöni aiheena on feministiseen arvomaailmaan pohjautuvan ja kantaaottavan taidetekstiiliteoksen tekeminen. Teos on toteutettu kuvakudostekniikoita käyttäen. Kirjallisessa osassa perehdyn kuvakudoksen historiaan ja kantaaottavaan tekstiilitaiteeseen sekä avaan teokseni taustalla olevia feministisiä arvoja. Kuvailen ja analysoin teoksen synty- ja tekoprosessia sekä tutkin aiheita taiteen tekemisen kautta. Lisäksi pohdin miten aihe ja oma näkökulmani välittyvät teoksesta.</p>	
Avainsanat	taidetekstiili, kuvakudos, feminismi, prosessikuvaus

Author(s) Title	Elina Kynnysmaa "From the Shadow of the Patriarchy" – Tapestry Art Piece Based on Feminism and Taking a Stand on the Inequality of the Sexes
Number of Pages Date	24 pages 19 November 2020
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Degree Programme in Design
Specialisation option	Textile Design
Instructor(s)	Ulla Karsikas, Lecturer Tuija Nieminen, Lecturer
<p>The subject of my thesis is to create an art textile that is based on feminism It takes a stand on the inequality of the sexes. The art piece is made by using tapestry techniques. In the written part of my work I familiarize with the history of tapestry and the textile art which takes a stand. I also open up my feminist values behind the work. I describe and analyze the process and I examine the topic through the making of art. I also contemplate how the topic and my own point of view is conveyed from the artwork.</p>	
Keywords	art textile, tapestry, feminism, process description

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Teemat ja käsitteet	2
1.2	Rajaus ja tavoitteet	2
1.3	Feminismi teoksen arvopohjana	3
2	Aktivistinen tekstiilitaide	5
2.1	Feminismi tekstiilitaiteessa	5
2.2	Kantaaottava tekstiilitaide	7
3	Kuvakudos	8
3.1	Kuvakudoksen historiaa	8
3.2	Suomalainen kuvakudos	9
4	Teos	11
4.1	Idea	11
4.2	Kudontaprosessi	14
5	Lopuksi	21
	Lähteet	23
	Kuvalähteet	24

1 Johdanto

Ajatus feministiseen arvomaailmaan pohjaavaan tekstiilitaideteokseen syntyi tarpeesta käsitellä omia kokemuksiani eriarvoisuudesta, purkaa käsin tekemällä turhautumista ja kiukkua sekä tutkia, voiko taiteen tekeminen auttaa jäsentämään tunteita tai kokemuksia. Projekti käynnistyi, kun opinnoissani aiemmin uppouduin feminismiin, tutustuin sen historiaan sekä kahlasin läpi feminististä ja feminismiä käsittelevää kirjallisuutta. Aihe on ajankohtainen, sillä yhteiskunnallinen keskustelu erityisesti naisten kokemasta häirinnästä ja väkivallasta on ollut pinnalla jo tovin.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja koostuu kirjallisesta osuudesta sekä tekemästäni kuvakudosteoksesta. Tekniikaksi valikoitunut kuvakudos tuntui luontevimmalta tavalta ilmaista itseäni ja mahdollisuudelta tutkia, miten hitaaksi luonnehdittu tekniikka toimii vahvoja tunteita herättävän aiheen tulkinnassa. Lisäksi minua kiehtoo kuvakudoksen muuttumattomuus: kudontatekniikka on säilynyt käytännössä samanlaisena sen synnystä saakka. Kirjallisessa osuudessa käsitelen feminismiä tekstiilitaiteessa, analysoin luomisprosessia ja tutkin aihetta taiteen tekemisen kautta.

Aiempia tutkimuksia ja opinnäytteitä aiheesta on tehty jonkin verran. Sanni Weckman on omassa opinnäytetyössään pohtinut tekstiilikäsityön perinnettä, identiteettiä ja nykypäivää. Hän analysoi taidemuodon sukupuolittuneisuutta. Kuvataiteen ja tekstiilitaiteen rajapinta on nykyisin yhä häilyvämpi ja tähän aiheeseen Weckmaninkin opinnäyte pureutuu. (Weckman 2016.) Feminististä lankataidetta ja sen tekemisen kautta voimaantumista tutkinut Emmi Länsman on myös pureutunut tekstiili- ja lankataiteen sukupuolittuneisuu-teen sekä aktivismiin. Länsman pohtii, miksi vasta viime vuosina naisten töiksi luokiteltuja tekstiili- ja käsityötaiteen muotoja on alettu pitää korkeataiteena. (Länsman 2017.) Feminismin ja tekstiilitaiteen yhteistä historiaa sekä tekstiilitaiteen asemaa tutkinut Anna-Karoliina Vainio pohtii myös mm. tekstiilitaiteen nykypäivän asemaa ja erilaisia muotoja. (Vainio 2019.) Työni näkökulma painottuu taiteen tekemisen näkökulmaan ja oman prosessin analysointiin sen kautta, kun esimerkiksi Weckman suhteuttaa omaa työtään käsityöperinteen ja taidekäsityön kautta. Kuvataiteilijana hänen näkökulmansa ja lähestymisensä tekstiilitaiteeseen poikkeaa omastani, mutta toisaalta jaamme ensikertalaisuuden tuoman innostuksen tekniikkaa kohtaan.

1.1 Teemat ja käsitteet

Käsittelen työssäni feminismiä, sukupuolten välillä vallitsevaa rakenteellista eriarvoisuutta ja sitä, miten aihe näkyy tekstiili- ja kuvakudostaiteessa. Työn viitekehystenä toimivat feminismi, feministinen tekstiilitaide ja kantaottavuus kuvakudosperinteessä, joita havainnollistan ohessa (Kuvio 1).

Kuvio 1. Viitekehys

1.2 Rajaus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni on toiminnallinen tutkimus, jossa käytän taiteellisen tutkimisen näkökulmaa. Aiheen rajaamiseksi en sukella aiheisiin teoreettisesti kovin syvälle, sillä tarkoitukseni on ensisijaisesti tutkia aihetta taiteen tekemisen kautta.

Tavoitteenani on olla osa kuvakudosperinteen pitkää jatkumoa ja löytää oma paikkani tekijänä modernin tekstiilitaiteen kentässä. Teoksen kautta haluan osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Pyrkimykseni on visualisoida aihe abstraktin kuvakudoksen muotoon ja samalla pyrkiä hahmottamaan oma näkökulmani taidetekstiilin tekijänä. Haluan kehittää taiteellista identiteettiäni, niin suunnittelijana kuin taiteilijana, ja tutkia sitä teoksen kautta.

Taiteellisella tutkimisella tarkoitetaan tässä yhteydessä näkökulmaa tekemiseen. Tarkoituksena ei ole tutkia taidetta, vaan tutkia taiteen kautta. Sen keskiössä on taiteen tekeminen ja tekemisen prosessit. (Seppä 2015.) Omaan työhöni tätä sovellan pohtimalla, miten moderni teema ja perinteinen tekniikka keskustelevat keskenään. Tunnustelen, vaikuttaako tekniikan hitaus ja rauhallisuus siihen, miten käsitän aiheen ja mitä tunnen sitä kohtaan.

1.3 Feminismi teoksen arvopohjana

Kuten johdannossa mainitsin, opinnäytetyöni käynnistyi, kun perehdyin opintojeni aiemmassa vaiheessa feminismiin, sen historiaan ja feministiseen kirjallisuuteen. Olen elämäni varrella kasvanut feministiksi, sillä vaikka lapsuudenkotini on ollut ilmapiiriltään avoin ja turvallinen, ei maalaisyhteisö vuosituhannen vaihteen molemmin puolin ollut suvaitsevaisin tai avarakatseisin ympäristö kasvaa. Minulle feminismi merkitsee kaikkien ihmisten tasa-arvoa, sukupuoleen, seksuaalisuuteen tai etnisyyteen katsomatta. Kirjallisuuskartoitusta tehdessäni oli pysäyttävää huomata, miten syvälle juurtunutta rakenteellinen eriarvoisuus yhteiskunnassamme on. Haluaisin elää maailmassa, jossa eriarvoisuutta ei tarvitsisi miettiä, mutta valitettavasti todellisuus on toinen.

Kirjallisuuskartoituksen yhteydessä tutustuin feminismiin syntyyn ja vaiheisiin eri aikakausina. Sen juuret ovat ajassa ennen Ranskan vallankumousta, mutta vallankumouksen vanavedessä naiset löysivät äänensä puolustaakseen oikeuksiaan. Feminismi elää vahvasti ajassa ja kulttuuri sekä konteksti vaikuttavat siihen ja se voidaan jakaa aaltoihin ja suuntauksiin. (Rundgren 2019.) Britanniassa suffragetit vaativat naisille oikeutta tehdä työtä ja äänestää, 1960-luvulla alettiin ajaa myös aborttioikeuksia sekä protestoimaan seksuaalista väkivaltaa vastaan. Erityisesti kaksi viimeistä teemaa ovat säilyneet pinnalla tähän päivään asti ja feministit tänä päivänäkin protestoivat laillisten aborttien sekä seksuaalisen koskemattomuuden puolesta. Vuosituhannen vaihteessa intersektionaalinen feminismi nosti myös rodullistettujen sekä seksuaali- ja muiden vähemmistöjen asiat taustalle ja teki feminismistä inklusiivisempää. Erityisesti rodullistettujen esiinmarssi on herättellyt keskustelua siitä, kenen kaikkien asemaa ja etua feminismi todellisuudessa ajaa. (Atria 2020.)

Lähdekartoituksen myötä itselleni merkittävimmiksi rakenteellisen eriarvoisuuden osaluokiksi nousivat työelämän lasikatot, seksuaalinen tasa-arvo, miesolettama ja naisviha. Vaikka Suomessa työelämän tasa-arvosta on säädetty laissa, ei se silti takaa, että tasa-

arvo toteutuisi työpaikoilla tai että sitä aktiivisesti valvottaisiin. Esimerkiksi THL:n tilaston mukaan kuntien päättävissä rooleissa naisia on reilusti alle puolet kokonaismäärästä (THL 2020).

Seksuaalinen tasa-arvo lähtee koulunpenkiltä ja seksuaalikasvatuksesta, joka valitettavaa kyllä, on kovin heteronormatiivista ja yhdyntäkeskeistä. Naisen nautinto, tai nautinto ylipäänsä, ei kuulu seksivalistukseen. Muusta kuin heteroseksistä puhutaan lähinnä siivulauseessa, sillä seksin opetetaan edelleen olevan vain avioliitossa ja lisääntymistarkoituksessa tapahtuva akti. (Koskela 2019, 41-43.) Seksuaalisesta tasa-arvosta puhutaan myös silloin, kun keskustellaan eri sukupuolten kokemasta seksuaaliväkivallasta tai sen uhasta. Tilastot kertovat miten sukupuolittunutta seksuaaliväkivaltaa on: vuonna 2019 Suomessa poliisin tietoon tulleista raiskausrikosten uhreista 96% oli naisia. Seksuaalisen ahdistelun uhreista naisia oli 95%. Sukupuolivähemmistöön kuulumisen lisää seksuaaliväkivallan riskiä. (THL 2020.)

Teos, joka avasi silmäni rakenteellisesta eriarvoisuudesta ja miesolettamasta, jonka pohjalle käytännössä koko maailma on rakennettu, on Caroline Criado-Perezin ”Näkyttömät naiset”. Järisyttävän määrän tuoretta tilastodataa läpi kahlannut Criado-Perez maalaa karun kuvan maailmasta, joka on miehen mallinen ja nainen vain poikkeama normissa. Miesolettama ylettyy kaikkialle lääketieteestä muotoiluun ja kaupunkisuunnitteluun, jopa kieleen. Oikeastaan kirja koostuu tilastodatan puutteesta, siis siitä miten naista ei tilastoissa ole huomioitu juuri ollenkaan. (Criado-Perez 2020, 11-15.)

Opinnäytetyötä tehdessäni naisviha on noussut keskusteluun erityisesti sosiaalisessa mediassa, mutta myös valtamedian kanavissa. Internetin valtakauden myötä kiusaaminen, häirintä ja ahdistelu ovat valitettavasti saaneet uusia muotoja sekä uusia alustoja ja seksismi on alkanut rehottaa. Netin anonyymit keskustelupalstat ja -foorumit ovat omiaan hautomaan antifeministisiä ja vihamielisiä mielipiteitä. Erityisesti naiset saavat osakseen herjauksia ja solvauksia, jotka näkyvät huoritteluna, ulkonäön solvauksena tai jopa suorina raiskausuhkauksina. (Koskela 2019, 21-22.)

Naisvihan yksi muoto on miesselittäminen (engl. mansplaining). Se tarkoittaa sananmuokkaisesta sitä, että oletuksena nainen ei tiedä tai osaa ja miehen pitää kulloinkin kyseessä oleva asia naiselle selittää. Miesselittäminen on syvällä rakenteissa, sillä siihen syyllistyvät eivät edes ymmärrä keskeyttävänsä, korjaavansa ja suhtautuvansa alentuvasti nai-

siin. Monet jopa ajattelevat tekevänsä naiselle palveluksen ”korjatessaan” tai ”oikaistes-
saan” naispuhujaa. Se on aina naisiin kohdistuvaa väheksyntää ja mitätöintiä, jonka tar-
koituksena on saada nainen epäilemään sekä rajoittamaan itseään. (Solnit 2008.)

Valitettavasti elämme maailmassa, jossa naisviha ja ihmisten eriarvoisuus elää vahvana
ja voi hyvin. Siitä voisi kirjoittaa loputtomiin, ja silti jotakin olennaista jäisi huomaamatta.
Tunnen suurta surua, vihaa ja raivoa niitä ylläpitäviä, patriarkaalisia rakenteita kohtaan.
Ne palvelevat vain pientä rajattua joukkoa maailman ihmisistä; edes miehet yleisesti ei-
vät hyödy patriarkaatista. On sanottu, että jos patriarkaatit todella olisi palkitsevaa mie-
hille, ei esimerkiksi riippuvuuksia tai perheväkivaltaa olisi olemassa. Kaiken kahlaamani
materiaalin jälkeen uskon tämän olevan totta.

2 Aktivistinen tekstiilitaide

2.1 Feminismi tekstiilitaiteessa

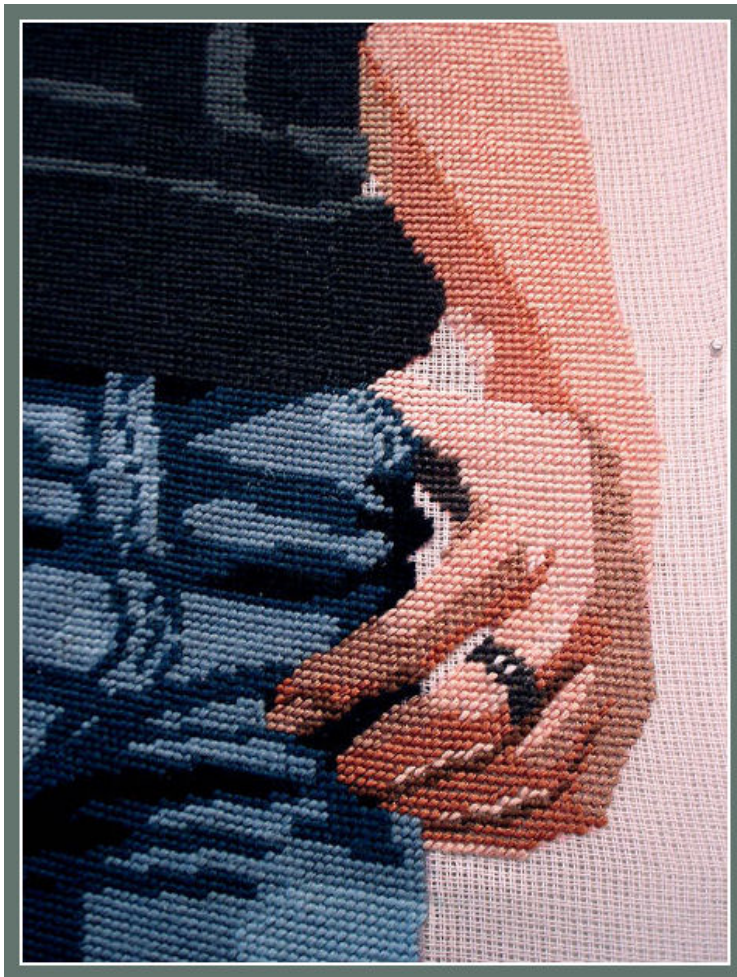
Feministisen taiteen juuret ovat 1960-luvulla yhteiskunnallisen liikehdinnän ja aktivismin
vanavedessä. Sen pyrkimys on alusta alkaen ollut vaikuttaa kulttuurillisiin asenteisiin
sekä muuttaa stereotyyppioita ja oletuksia. Feministinen taide loi mahdollisuuksia ja antoi
tilaa sellaisille taiteilijoille, naisille ja vähemmistöjen edustajille, joilla sellaisia ei aiemmin
ollut ollut. Feministisille taiteilijoille oli myös luontevampaa käyttää epäsovinnaisia tai
vaihtoehtoisia materiaaleja, esimerkiksi tekstiilejä, sekä olla toteutustavoiltaan kokeelli-
sempia. (Feminist Art Movement, Artists and Major Works 2020.)

On mielenkiintoista, miten tekstiili itsessään mielletään naiselliseksi materiaaliksi ja tai-
teen välineeksi. Mutta vaikka taide olisi feminiinistä, ei se kuitenkaan tarkoita, että se
olisi automaattisesti myös feminististä. Erityisesti koska feminismi tänä päivänä keskittyy
hämärtämään sukupuolirajoja. Feministisessä taiteessa on kyse jostakin suoraviivai-
semmasta kuin pelkästä taiteesta, se saa ajattelemaan aktivismia. Feminismi taiteessa
on valinta. (Bess 2015.) Näen asian samoin. Sukupuolittuneena taidemuotona tekstiili

antaa erityisen mahdollisuuden ottaa kantaa ja pyrkiä rikkomaan perinteisiä, jopa vanhentuneita sukupuolikäsitteitä ja ahtaita -stereotyyppioita. (Haveri 2016, 108.) Taiteilija Kaija Papu on todennut:

”Ei itse käsityö ole feminististä, riippuu miten sitä käyttää. Ei se ole sillälailla latautunut. Eikä naiset ole luonnostaan parempia pehmeissä tekniikoissa. Käsityöhön tarvitaan käsiä. Ei siihen tarvita sukupuolielimiä.” (Haveri 2016, 108.)

Esimerkiksi taiteilija Elina Lind on kertonut, kuinka taidekoulussa ohjattiin ilmaisussa maalauksen ja grafiikan keinoin, vaikka hänelle luontevampia olisivat olleet pehmeät tekstiilitekniikat. Edelleen ”oikeanlainen taiteilijuus” liitettiin muiden kuin tekstiilitekniikoiden ympärille. Kanavatyö ”Omakuva 30-vuotiaana” (Kuvio 2) onkin kannanotto ja paluu omille juurille.

Kuvio 2. Yksityiskohta Elina Lindin ”Omakuva 30-vuotiaana”. Kuva: Elina Lind

2.2 Kantaaottava tekstiilitaide

Feminististen teemojen ohella tekstiilitaiteella otetaan kantaa mm. luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Esimerkiksi luonto on aiheena ja inspiraationlähteenä ehtymätön. Erityisesti pohjoismaalaisille luontosuhde on tärkeä ja se näkyy myös taiteessamme. Itse uskon, että luonnon läheisyys edelleen on merkittävä tekijä sille, miten katsomme maailmaa ja miten asetamme itsemme osaksi sitä.

Norjalainen taiteilija Ingunn Skogholt kertoo omien töidensä referenssien usein liittyvän luonnon tarkkailuun, erityisesti luonnon liikkeeseen. (Skogholt 2005, 53.) Suomalaisista tekstiilitaiteilijoista luontoteemoihin kantaa ottaa esimerkiksi Soile Hovila, jonka suuret kuvakudokset ovat kuin yksinkertaistettuja luontovalokuvia. Kuvakudoksillaan hän ottaa kantaa mm. aavikoitumiseen, luonnon monimuotoisuuden tilaan ja siihen, miten meret täyttyvät roskasta (Kuvio 3). (Hovila 2020.)

Kuvio 3. Vastakohtien maailma V. Kuva: Soile Hovila

Poliittinen ja yhteiskunnallinen kantaaottavuus on ollut näkyvissä kuvakudoksen aihe-
maailmassa pitkään. Esimerkkinä tästä on Maria Schwartzbergin suunnittelema poliittinen kuvakudos ”Valkoisen armeijan tulo Helsinkiin 16.5.1918”, joka esittää Mannerheimin johtamaa voitonparaatia. Teoksessa väkijoukko heiluttaa valkoisia nenäliinoja ja

marssii soittokunnan soittaessa. Kuvakudos on hyvä esimerkki siitä, miten taide ja muotoilu aina edustavat niin aikaansa kuin myös tekijänsä asenteita ja aatteita. (Designmuuseo 2018.)

Mielestäni tekstiili on materiaalina omiaan ilmaisemaan mielipiteitä, ottamaan kantaa tai puhuttelemaan katsojaa, sillä siihen liittyy paljon tunteita ja kulttuurisia perinteitä. Monelle perinteiset käsityöt ja seinävaatteet tuovat mieleen omat isovanhemmat, joka muistona taas synnyttävät useimmiten lämpimiä tunteita. Tekstiilin ilmaisuvoima ja siihen liittyvä tunnelataus on nähtävissä, ja koettavissa, jokapäiväisessä elämässämme. Erilaiset tekstiilit ovat kosketuksissa ihoomme miltei koko ajan ja esimerkiksi vaatteiden kautta ilmaisemme persoonaamme ja identiteettiämme. Valitsemme tekstiilejä koteihimme niin ikään tunnelman luojiksi kuin personoimaan elinympäristöämme. Uskon, että tekstiili voi olla hyvinkin henkilökohtaista ja intiimiä. Miksei siis kantaaottavakin tekstiili herättäisi tunteita tai ajatuksia? Ehkä tekstiili pehmeänä materiaalina tekee välitetystä viestistä helpommin lähestyttävää ja ymmärrettävämpää, jonka vuoksi tekstiilin keinoin voi olla vaikuttavampaa ottaa kantaa arkaankin asiaan.

3 Kuvakudos

3.1 Kuvakudoksen historiaa

Kuvakudostekniikka on yksi vanhimmista tekstiilitekniikoista ja tärkein tapa luoda kuvia kutomalla. Jokaisella kulttuurilla historiassa on ollut omat versionsa kankaan kudonnan tekniikasta ja miltei kaikilla niihin on sisältynyt myös kuvakudoksia, tekniikan työläydestä ja hitaudesta huolimatta. Länsimaisen kuvakudoksen perinne juontaa Egyptiin ja antiikin Kreikkaan, jossa sitä pidettiin erityisesti varakkaiden kotien ja merkityksellisten rakennusten tärkeänä sisustuselementtinä. Myös antiikin Roomassa kuvakudokset olivat arvostettuja ja niitä tuotiin runsaasti maailmalta. Voidaankin sanoa, että kuvakudokset ovat olleet olennainen osa ihmisten historiaa. (Phillips 1994, 14-16.)

Alkuperäiskansojen perinteisten kuvakudosten kuviomaailma oli, ja on edelleen, monipuolista ja värikästä. Kulttuurien kutojat olivat usein naisia ja lähtökohta kudonnaisille oli

ensisijaisesti käytännönläheinen. Tekstiilit tehtiin kestävämpään käyttöön ja aikaa. Esimerkiksi Amerikan alkuperäiskansoista erityisesti navahojen kudoksia valmistettiin vaatteiksi, satulahuoviksi ja matoiksi. Mattoja ei tavata pitää kuvakudoksina, vaikka niiden valmistustavat ovatkin vastaavia. Tästä esimerkkeinä Lähi-Idässä valmistetut kelim-matot ja intialaisten dhurrie-tekstiilit. Afrikan heimojen asuissa kuvakudoksia käytetään edelleen koristeina ja Etelä-Amerikan alkuperäiskansojen vaatteet taas ovat joko kokonaan tai osittain kuvakudoksilla koristeltuja. (Phillips 1994, 192-199.)

Euroopassa kuvakudokset olivat tärkeitä erityisesti keskiajalla, jolloin ne koristivat hovien saleja. Niiden avulla kerrottiin tarinoita, niin raamatullisia kuin myyttisiäkin, ja korostettiin identiteettiä koristeellisilla vaakuna-aiheilla sekä sankaritarinoilla. Koska linnat olivat kylmiä ja kosteita, ne toimivat myös lämmittäjinä ja eristävinä elementteinä. (Phillips 1994, 30-34.) Kuvakudosten tuotanto oli keskitettyä ja monet Euroopan maiden hovit perustivat omia kutomoita. Tästä esimerkkinä Ranskaan perustettu Gobelins-kutomo, joka tuotti paljon värikkäitä kuvakudoksia. (Phillips 1994, 76.) Kutomon merkitystä kuvakudosten historiassa kuvaa se, miten kuvakudoksia kutsutaan yhä tänä päivänä usein gobelieniksi.

Kuvakudos tekniikkana on kestänyt aikaa ja vakiinnuttanut asemansa myös modernina tekstiilitaiteen muotona. Kokeellista kuvakudosta harjoittivat lähinnä yksittäiset taiteilijat ja opettajat, erityisesti Skandinaviassa, jossa taiteilijat yhdistelivät perinteisiä ja moderneja teemoja. (Phillips 1994, 136-138.) Moderniin kuvakudostaiteeseen, kuten yleisemminkin tekstiili- ja lankataiteeseen, liittyy kokeellisuus, epäsovinnaiset ja totutusta poikkeavat materiaalit sekä muodot. Tekniikoiden ennakkoluuloton sekoittaminen ja yhdistely antaa ilmaisumahdollisuuksia. (Phillips 1994, 142-154.)

3.2 Suomalainen kuvakudos

Suomalaisissa kansanomaisissa tekstiileissä ryijyllä on pidempi ja runsaampi historia. Kuvakudostekniikoita on käytetty lähinnä yksittäisissä karjalaisten kodintekstiilien rai-doissa ja kuvatäkkien pohjissa. 1800-luvun lopulla jugendtyyli innoitti taiteilijoita suunnittelemaan kuvakudosmattoja. Kansanomaisena tekniikkana se on kuitenkin Suomessa käytännössä tuntematon, toisin kuin Skandinaviassa, jossa kuvakudoksella on pitkät perinteet. Tiedetään, että suomalaisissa linnoissa on ollut kuvakudoksia, mutta ne ovat olleet tuontitavaraa. (Silpala 1992, 24.)

Pariisin maailmannäyttely 120 vuotta sitten oli alkusysäys suomalaiselle kuvakudokselle, jossa ensimmäiset suomalaiset kuvakudokset esiteltiin. Suomessa on tehty lähinnä ryyjiä ja raanuja sekä perinteistä käsityötaidetta, suomalainen kuvakudos on enemmänkin marginaalinen ja moderni, monimuotoinen taidemuoto. On sanottu, että kuvakudos on kantaaottavaa sekä elää ja hengittää tekijänsä mukaan sekä peilaa aikaansa. Kun ennen taiteilijat suunnittelivat kuvakudokset ja valmistuttivat ne sitten kutojilla, nykypäivän kuvakudostaiteilija tekee kaiken alusta loppuun itse. (Kulttuuriykkönen 2020.) Uraauurtavia suomalaistekstiilitaiteilijoita ovat olleet mm. Dora Jung, Eva Anttila ja Kirsti Rantanen, jokainen omalla omaleimaisella tyylillään.

Nykypäivän merkittävimpiin taiteilijoihin kuuluva Ariadna Donner tekee abstrakteja värikäitä ja päiväkirjamaisia teoksia ilman tarkempaa suunnitelmaa (Kuvio 4). Niihin vaikuttavat ympäristö, maailman tapahtumat ja tunnelmat. Valmistus on hidasta. Muita nykypäivän merkittävimpiä taiteilijoita ovat Soile Hovila, Aino Kajaniemi ja Inka Kivalo. (Kulttuuriykkönen 2020.)

Kuvio 4. Eloisa ja hiljainen – kesä. Kuva: Ariadna Donner

4 Teos

4.1 Idea

Ajatus feministisen tekstiilitaideteoksen tekemisestä syntyi arkipäiväisen tilanteen jälkimainingeissa. Koronakevään yhtenä iltapäivänä puolisoni tuli töistä kotiin ja kertoi, miten hänen naiskollegaansa oli kohdeltu erään projektin yhteydessä täysin ala-arvoisesti. Mainittavaa on, että ala on miesvaltainen. Muistan, miten kertomus sai minut raivon valtaan. Miten edelleen 2020-luvulla on mahdollista, että sukupuoli on määre ammatilliselle pätevyydelle? Että naisena on ensisijaisesti juuri nainen, ei edes henkilö, jota tarvitsisi kutsua nimellä.

Perehtyminen feministiseen kirjallisuuteen teki huomaamatta aiheesta entistäkin henkilökohtaisemman. Caroline Criado-Perezin tilastotietoon pohjautuvaa ”Näkymättömät naiset – näin tilastot paljastavat miten maailma on suunniteltu miehille” -teosta lukiessani tunteeni kuohuivat. Olin kuluneen vuoden aikana saanut endometrioosidiagnoosin, jonka myötä olen joutunut järjestelemään elämäni uudelleen. Saan ajoittain, välillä useinkin, voimakkaita kipukohtauksia, jotka vievät kaiken toimintakyvyn. Criado-Perez (2020, 209-248) kirjassaan kertoo, kuinka esimerkiksi naistentautien tutkimus on jäänyt vaille rahoitusta, koska rahoituksista päättävissä lautakunnissa istuu pääasiallisesti miehiä ja koska yleisempää hyötyä tutkimuksista ei yksinkertaisesti osata nähdä. Kun tähän päälle sai lukea miten lääkkeitä, kipulääkkeitä erityisesti, on testattu vain miehillä ja eikä niiden toimimisesta naisilla ole edes takeita, alkoi olo olla jo lannistunut. Kipulääkkeet ovat oleellinen osa oman sairauteni oireidenhallintaa ja tieto siitä, että olen syönyt mahdollisesti tehottomia kipulääkkeitä turhaan, harmitti. Criado-Perezin teos kokoaa jo olemassa olevan tuoreen tilastodatan yksin kansiin ja osoittaa, miten tilastotieto ja erityisesti sen puute, jonka pohjalta rakennamme maailmaa, sulkee naiset ulkopuolelle.

Luonnosteluun lähdin todella intuitiivisesti. Minulle on luontevaa työskennellä digitaalisesti ja niin myös tällä kertaa luonnokset syntyivät iPad:lla ja piirto-ohjelmalla maalaten. Koronavirus oli ajanut toimistotyöläiset kotiin ja tila oli kortilla, joten suurille maalaus- ja piirustusurakoille ei ollut tilaa. Digitaalisessa työskentelyssä tilanpuutteen ongelmaa ei ollut ja luonnoksia pystyi tekemään käytännössä missä vain. Lisäksi muutoksien tekeminen oli todella paljon helpompaa. Muutama napautus ja väärältä tuntunut väri muuttui toiseksi tai väärään kohtaan vedetty siveltimenveto oli pyyhitty ja korvattu uudella. Tärkeimpänä asiana digitaalisessa luonnostelussa pidän kuitenkin leikkimisen ja tutkimisen

mahdollisuutta. Perinteisin menetelmin minun ei olisi millään ollut yhtä kätevästi mahdollista kokeilla ja tutkia erilaisia maaleja, siveltimiä tai sitä, miten maalit sekoittuvat toisiinsa. Digitaalisesti tähän oli mahdollisuus.

En ole koskaan kokenut, että esittävien kuvien luominen kuuluisi vahvuuksiini. Minua on aina enemmän kiehtonut abstraktimmat ja tulkinnanvaraisemmat tavat kuvata asioita. Luonnollisin tapa oli myös intuitiivisin ja aloitin epämääräisillä värialueilla, erilaisia siveltimiä testaten, kerros kerrokselta. Tavoitteeni oli luoda jotain, joka ei olisi ilmiselvää, vaan että kuvaa katsoessaan joutuisi pohtimaan, miten aihe työssä näkyy. Halusin, että jokainen katsoja tekisi teoksesta omat tulkintansa. Vaikka ensisijainen tavoitteeni olikin ottaa kantaa ja herättää ajatuksia, en kuitenkaan halunnut sen olevan ilmeistä. En halunnut pureskella mitään valmiiksi.

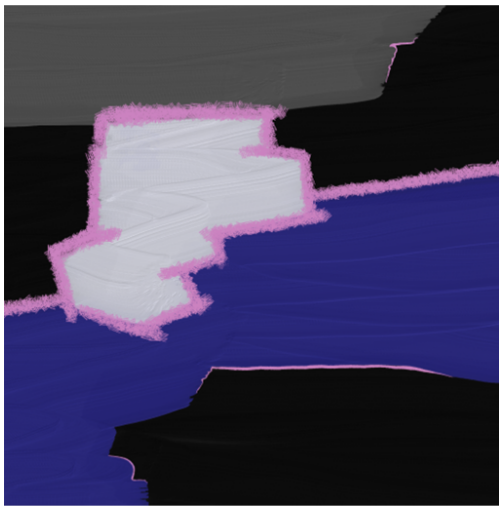
Mutta miten kuvata työelämän lasikattoja tai naisvihaa abstraktisti, mutta kuitenkin niin, että viesti välittyy? Minulle feminismi on valo ja väri. Se on valkoisen ja vaaleanpunaisen eri sävyjä. Ehkä vaaleanpunainen oli kliseinen värivalinta, mutta se tuntui luontevimmalta kuvaamaan niitä pehmeitä, lämpimiä ja suvaitsevia arvoja, joita feminismi minulle edustaa. Beige ja harmaa näyttävät luonnosten yhteydessä minulle hyvin neutraaleina väreinä, tumma harmaa luo kuitenkin enemmän negatiivisia ja ahdistavia assosiaatioita. Musta ja tummat sinisen sävyt yhdistän vahvasti tukahduttavaan patriarkaattiin, jonka varjossa koen feminismin pyrkivän raivaavan itselleen tilaa. (Kuvio 5.) Perimmäinen tarkoitukseni on antaa katsojalle tilaa tulkita luonnoksia kuten omista lähtökohdistaan parhaaksi kokee. Vihjeenä on vain luonnoksen nimi ja värien symboliarvo, tarinan ja merkityksen luonnokselle katsoja saa luoda itse, sillä en halua rajoittaa tulkinnanvapautta.

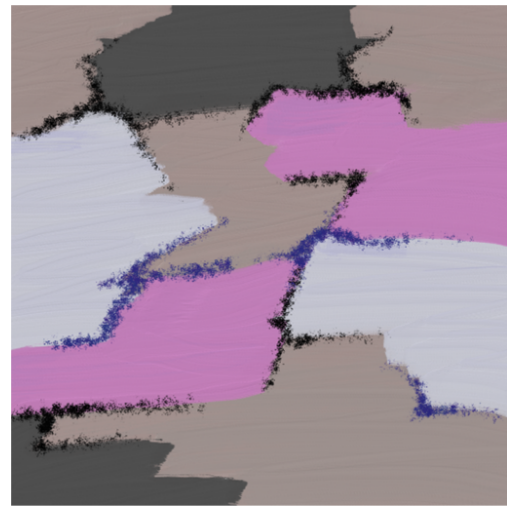
Hankala nainen

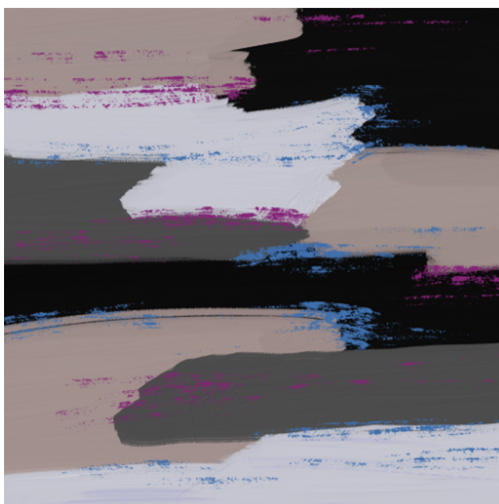
Patriarkaatin varjosta

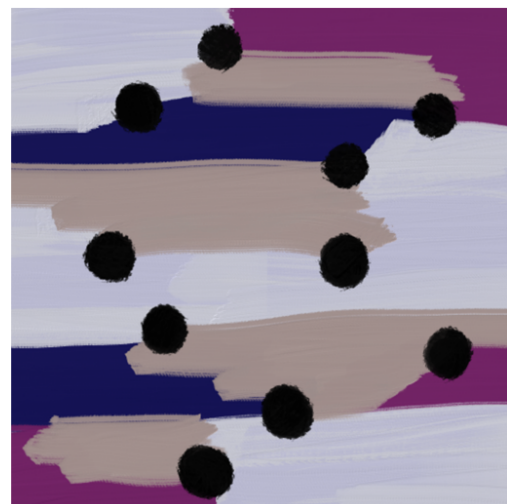
Katto lasista

Miesselityksen makua

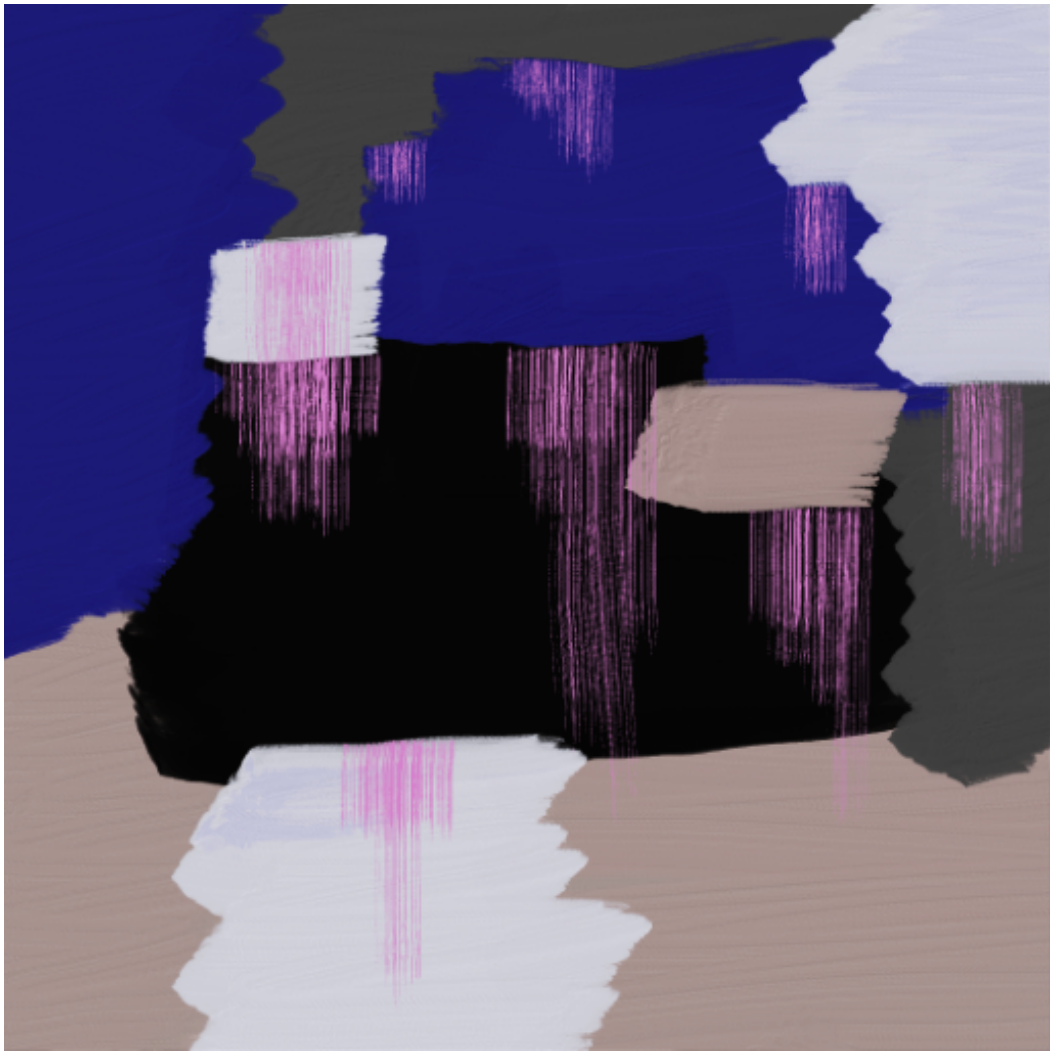

Jokapäiväinen seksismimme

Älä valita, ota burana

Kuvio 5. Teosluonnokset

Kuvio 6. Toteutukseen valittu luonnos "Patriarkaatin varjosta"

Pohdin pitkään luonnosten "Patriarkaatin varjosta" ja "Katto lasista" välillä, sillä molemmat puhuttelivat minua toteutuksen hetkellä. Päädyin kuitenkin toteuttamaan "Patriarkaatin varjosta" -luonnoksen (Kuvio 6.), sillä koin sen lähestyttävämpänä ja teknisesti mielenkiintoisempana toteuttaa. Halusin kuvata sillä sitä, miten naisena on raivattava itselleen tilaa ja mahdollisuuksia ollakseen osa toimivaa yhteiskuntaa. Tummiin värialueiden reunoilta ja väleistä kasvavat ja pursuavat vaaleanpunaiset langat symboloivat feminismiä voimana, joka kasvaa ja kasvattaa uutta.

4.2 Kudontaprosessi

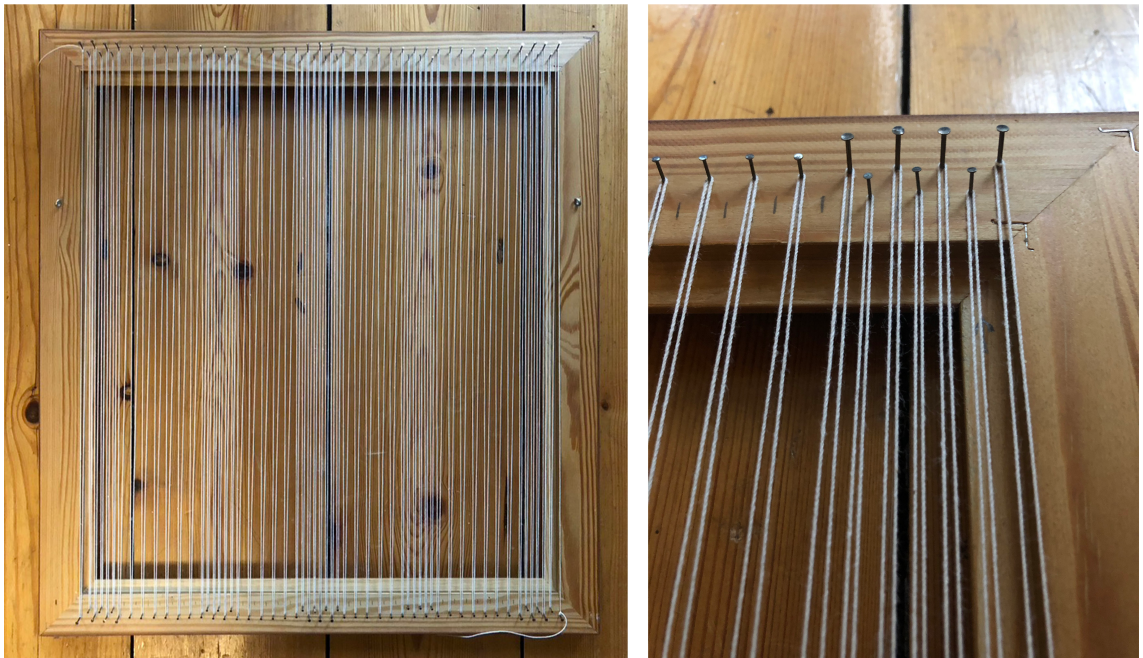
Alkuperäinen ajatukseni oli tehdä itse tai teettää kehykset, joihin kuvakudoksen kutoisin. Halusin, että kehykset ovat kiinteä osa kuvakudosta. Ajan hivetessa syntyi kuitenkin ajatus vanhoista, kierrätetyistä kehyksistä. Sen lisäksi, että säästäisin aikaa käyttämällä

valmiita kehyksiä, tukisi se valintaani käyttää pääasiallisesti kierrätettyjä materiaaleja. Kolusin kirpputoreja ja kierrätyskeskuksia tavoitteenani löytää vanhoja ja koristeellisia puukehyksiä, joita lopulta löytyi useampi, joista valita. Päädyin valitsemaan kuvassa (kuvio 7) vasemmassa yläkulmassa näkyvät kultaiset kehykset, sillä ne olivat muodoltaan lähinnä neliötä ja mielestäni ne sopivat parhaiten valitsemani luonnoksen tunnelmaan.

Kuvio 7. Yksityiskohta kehysten koristeluista

Ennen loimen luontia kehykseen oli nakuteltava naulat, joihin loimen pystyi kiristämään. Ensin iskin naulat sentin välein sekä ylä- että alareunaan. Se tuntui kuitenkin liian harvalta, joten nakutin lisää nauvoja limittäin edellisten kanssa niin, että pingotettavien loimilankojen väli oli puoli senttiä. Näin loimeen saatiin sekä harvoja että tiheämpiä alueita (Kuvio 8). Loimen luonti oli sormia kuluttavaa puuhaa ja erityisesti tasaisen kireyden pitäminen oli alkuun haastavaa. Onneksi loimen kireyttä oli mahdollista hieman säätää vielä pingottamisen jälkeenkin ja onnistuin tasoittamaan kireyden kauttaaltaan samantyyppiseksi.

Kuvio 8. Loimi kiristettynä kehyksiin ja yksityiskohta kulman nauloituksesta

Lankamateriaalit valikoin puhtaasti sen mukaan, mitä löysin valmiiksi omista varastoistani. Vain yksi lankalaatu on hankittu uutena ja sekin poistokorista, muut olen haalinut ystävien ylijäämistä tai kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista. (Kuvio 9.) Pidän siitä ajatuksesta, että teokseen käytetystä materiaalista mahdollisimman pieni osa on uutta. Lankavalinnat olivatkin enemmän tai vähemmän selvillä jo luonnosteluvaiheessa, sillä omien lankavarastojeni värimaailma vastasi miltei kokonaan luonnosten värimaailmaa. Värien lisäksi tärkeää oli lankamateriaalien tuntu ja vaihtelevuus. Halusin luoda värialueista struktuuriltaan keskenään erilaisia, jotta pinnasta tulisi vaihteleva ja mielenkiintoinen.

Vielä ennen kudonnan aloittamista hahmottelin värialueiden rajat peilikuvana kaavapaperille, josta jäljensin ne loimilankoihin. Näin luonnoksen noudattaminen olisi kutoessa helpompaa. Tein kaavajäljennökseen myös merkinnät väreistä, jotta kutoessa olisi helppo tarkistaa, mitä väriä milloinkin tulisi käyttää.

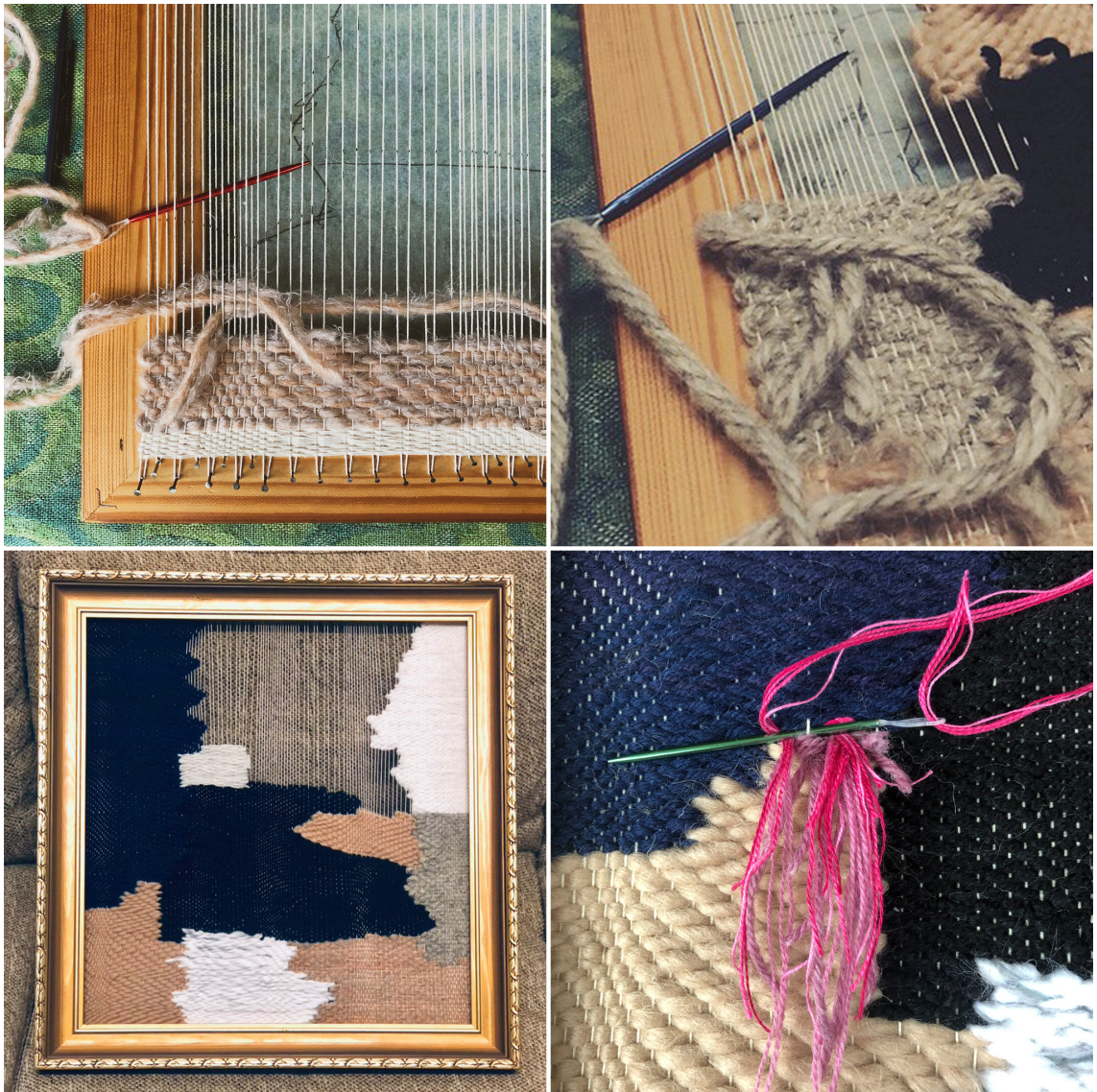
Kuvio 9. Esimerkkejä käyttämästäni langoista

Kudonnan aloitin kutomalla loimilangalla alut kehyksen reunaan asti, sekä ylhäällä että alhaalla, jotta loimilangat asettuisivat tasaisesti ja kudontajälki pysyisi mahdollisimman tasaisena. Sen jälkeen kudoin parsinneulaa käyttäen värialueen kerrallaan. En valinnut kaikkia lankoja ennakkoon, vaan valitsin lankoja sitä mukaa kun työ eteni. Tein langoista erilaisia yhdistelmiä, jotta väreissä olisi vaihtelua, sillä pelkäsin, että yksiväriset värialueet muodostuisivat lopulta tylsiksi. Jotta myös värialueiden tekstuurit olisivat keskenään vaihtelevia, yhdistelin erilaisia lankamateriaaleja, ohutta ja paksua tai nukkaista ja sileää, keskenään.

Kutominen oli paikoin todella sujuvaa ja työ edistyi näinä päivinä paljon. Noin puolivälissä, mustaa aluetta kutoessani, sujuvuus katosi. Kärsin lamauttavasta kipukohtauk-

sesta, joka vei toimintakyvyn. Vaikka pahin ja lamaavin kipu meni ohi, jäytävä taustasärky sekä kivun mukanaan tuoma aivosumu ja väsymys jäivät. Tästä syystä mustan värialueen kudontajälki on epätasaista ja loimilangat vetävät vähän vinoon. Vaikka muiden alueiden kudonnan myötä jälki tasaantui, niin silti mustaa aluetta katsoessani pystyn näkemään sen, miten vaikeaa sen kutominen oli. Myös ajallisesti mitattuna musta alue oli ehdottomasti hitain kutoa.

Lähdemateriaalikartoituksen yhteydessä kokemani voimakkaat turhautumisen, vihan ja aggression tunteet laantuivat, kun aloin kutomaan. Tuntui, kuin hidas ja keskittymistä vaativa tekniikka olisi imenyt tunnekuohuni sisään kudokseen silti mitätöimättä niitä. Tunsin ennemminkin hyväksyntää ja myötätuntoa. Luonnoksesta poiketen valitsin yhden harmaan sävyn sijaan kaksi sävyä. Halusin sävyjen kautta ilmaista sitä, miten harmaasakin on vaihteluja. Vaalea harmaa ei ole tunnelataukseltaan niin negatiivinen kuin tummempi ja kirjavampi harmaa. Vaaleanpunaiset ja pinkit langat sidoin erilaisin ryijysolmuin värialueiden väleihin. Koska en noudattanut luonnosta kirjaimellisesti työn aiemmissa vaiheissa, en lankatupsujenkaan sijaintien ja määrän suhteen ollut kirjaimellinen. Elävän ja moniulotteisen vaikutelman aikaansaamiseksi yhdistelin monia erilaatuisia ja -värisiä lankoja. Lopputulos on mielestäni onnistunut.

Kuvio 10. Kudonnan vaihteita

Prosessin alusta lähtien otin tavakseni taltioida kudonnan eri vaihteita kuvin (kuvio 10) ja videoin, joita julkaisin Instagram-tililläni. Kuvaaminen tarjosi oivallisen tilaisuuden pysähtyä työn äärelle ja pohtia, mitä kulloinkin olin tekemässä ja miksi mitään valintoja tein.

Ystäväni totesi valmiin teoksen (kuvio 11) nähtyään, että vaaleanpunainen lanka tuo hänelle mieleen naavan, jota voi löytää metsästä kasvavasta puunrungoilla. Mainittavaa on, että naava kasvaa vain puhtaassa, saasteettomassa ympäristössä. Tavallaan mielikuvaa sopii feminismiinkin: vain puhtaassa, suvaitsevassa ja turvallisessa ympäristössä ihmisetkin voivat kukoistaa. Mielestäni se on kaunis ajatus.

Kuvio 11. Valmis kuvakudosteos ”Patriarkaatin varjosta”

5 Lopuksi

Kuvakudoksen tekeminen opinnäytetyönä oli vähintäänkin mielenkiintoinen kokemus. Se, että projekti alkoi lähdeaineistokartoituksella jo aiemmin, sai prosessin tuntumaan ikuisuudelta, vaikka todellisuudessa itse tekemiseen kulunut aika olikin tiivis. Matkan varrelle mahtui useita hetkiä, jolloin olin vaipua epätoivoon. Naisvihan, eriarvoisuuden sekä henkisen että fyysisen väkivallan teemojen pyörittäminen jokapäiväisesti on psyykkisesti rankkaa ja paikoin olin todella loppu. Siihen en ollut osannut etukäteen varautua ja yllätyin siitä, miten paljon siitä toipuminen vei myös aikaa.

Mutta ei prosessi ollut pelkästään ahdistava. Suurimmat onnistumisen tunteet koin kutoessani, sillä usein huomasin uponneeni flow-tilaan jolloin työ syntyi kuin itsestään. Kustominen tuntui mielekkäältä myös silloin, kun kaikki tuntui takkuavan, sillä se rauhoitti ja tasasi aiheen sekä terveydentilani aiheuttamia mielen kuohuja.

Samaa en voi kuitenkaan sanoa kirjallisen raportin tekemisestä. Tekstin tuotto takkusi erityisesti aluksi erityisen paljon ja vähän turhankin pitkään. Siihen vaikuttivat vahvasti prosessin aikana saamani kipukohtaukset sekä siitä syntynyt aivosumu ja väsymys. Alun hankaluuden jälkeen sekin alkoi kuitenkin luistaa ja löysin siihen rutiinin. Minun oli todella vaikea tuottaa tekstiä kudonnan kanssa samaan aikaan, sillä ainoa asia mitä päähäni tuolloin mahtui, oli itse teoksen loppuun saattaminen. Kuvakudos aiheena osoittautui siinä mielessä haastavaksi, että siitä ei meinannut millään löytyä muita lähteitä kuin historiallisia tutkimuksia ja kuvauksia eri vaiheista eri aikakausina. Erityisesti suomalaisesta kuvakudoksesta ja sen vaiheista ei tuntunut löytyvän niin paljon tiivistettyä tietoa kuin olisin toivonut. On mahdollista, että rajallisen ajan vuoksi en ehtinyt tai onnistunut löytämään osuvimpia lähdeteoksia, mutta kiinnostukseni aiheeseen heräsi ja aion varmasti tutkia aihetta myös tulevaisuudessa.

Tavoitteenani oli olla osa kuvakudosperinteen jatkumoa ja löytää paikkani kuvakudoksen tekijänä. Siinä mielestäni onnistuin. Innostuin kuvakudoksesta tekniikkana ja vakaa aikomukseni on toteuttaa loputkin luonnoksista sekä pitää niistä näyttely. Yhteiskunnalliseen keskusteluun on yhdellä teoksella vaikea osallistua, erityisesti valmistavana ja nimettömänä opiskelijana, mutta haluaisin uskoa, että muiden teosten sekä näyttelyn myötä myös se on realistisempaa. Ehkä myös teoskokoelmana kantaaottavuus tulee paremmin esiin.

Aiheena feminismi on varsin laaja ja oman näkökulman tuominen visuaaliseen muotoon oli haastavaa. Ajatus siitä, että viesti ei visuaalisesti välittyisikään, vaivasi minua monesti prosessin eri vaiheissa. Edelleen tunnen epävarmuutta asiasta. Saattaa tosin olla, että olen vain sokeutunut omalle työlleni. Ehkä ongelma on siinä, että valitsin abstraktin ilmaisutavan esittävän sijaan. Toisaalta koin abstraktin ilmaisun antavan enemmän tilaa. Uskon, että jos olisin valinnut toisin, se olisi saattanut ollut ahdistavaa ja kyllästyttävää, eikä flow-tilaa ehkä olisi päässyt syntymään.

Itse teokseen olen todella tyytyväinen ja mielestäni sen toteutus onnistui hyvin. Tekniikka soveltui loistavasti modernin aiheen tutkimiseen, sillä sen myötä aiheen äärelle joutui pysähtymään sen sijaan, että olisi kiirehtinyt ajatuksissaan ja tekemisessään eteenpäin. Tekniikka kaikessa hitaudessaan toi aiheen lähelle ja teki siitä henkilökohtaista sekä sai luomaan aiheeseen henkilökohtaisen suhteen. Ajatus, että kuvakudosta tekemällä voisi tutkia myös sellaisia aiheita, jotka kokee vaikeiksi tai jopa vastenmielisiksi, on mielestäni kiehtova.

Minusta tuntuu, että prosessin myötä löysin identiteettini sekä oman ääneni niin suunnittelijana kuin taitelijanakin. Syntyi into ja palo tehdä lisää. Haluan tehdä teoksia, joilla on sanoma ja joilla voin herättää ajatuksia katsojassa. Vaikka tämä teos onkin abstrakti, haluan kokeilla tekniikkaa esittävämmänkin aiheen ympärille. Näin voin ajaa itseäni pois mukavuusalueeltani ja kehittyä. Täysin en voi sanoa löytäneeni omaa paikkaani tai asemaani kuvakudoksen tekijänä, sillä en usko, että yhdellä teoksella ja näin lyhyessä ajassa se olisi edes realistista.

Lähteet

Atria – Institute on gender equality and women's history 2020. Feminism. <<https://institute-genderequality.org/news-publications/feminism/>> (1.9.2020)

Bess, Gabby 2015. How Many Feminist Artist Does it Take to Define Feminist Art?. Vice. <<https://www.vice.com/en/article/vv5kq9/how-many-feminist-artists-does-it-take-to-define-feminist-art>> (8.11.2020)

Criado-Perez, Caroline 2020. Näkymättömät naiset – näin tilastot paljastavat miten maailma on suunniteltu miehille. Helsinki: WSOY.

Designmuseo 2018. Suomalainen muotoilu vuonna 1918. <<https://www.designmuseum.fi/fi/exhibitions/muotoilu-vuonna-1918/>> (17.11.2020)

Feminist Art Movement, Artists and Major Works 2020. The Art Story. <<https://www.theartstory.org/movement/feminist-art/>> (8.11.2020)

Hovila, Soile. <<http://soilehovila.net/wp/kuvakudokset/>> (17.11.2020)

Koskela, Minja 2019. Ennen kaikkea feministi. Hämeenlinna: Karisto.

Kulttuuriykkönen 2020. Kuvakudoksen uusi suosio on vastareaktio digitalisaatiolle ja maailman repaleisuudelle. Yleisradio. Pia-Maria Lehtola, 10.1.2020.

Länsman, Emmi 2017. Ulkopuolinen ja kapinoiva – feministinen lankataide. Opinnäyte-työ. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Luettavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140395/Lansman_Emmi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Phillips, Barty 1994. Tapestry. Lontoo: Phaidon

Rundgren, Heta 2019. Feministinen teoria. Filosofia.fi. <<https://filosofia.fi/node/7335#Suositeltavaa%20jatkolukemista>> (1.9.2020)

Seppä, Anita 2015. Mitä on taiteellinen tutkimus ja miten puhua siitä yliopiston ulkopuolella?. Slideshare. <<https://www.slideshare.net/UniartsHelsinki/tiedotuspaivat-49214340>> (11.11.2020)

Silpala, Elsa 1992. Kuvia kutomalla. Helsinki: Opetushallitus, VAPK-kustannus

Skogholt, Ingunn 2005. Koumis, Matthew (toim.): Art Textiles of the World Skandinavia. Brighton, England: Telos Art Publishing. 50-59.

Solnit, Rebecca 2019. Miehet selittävät minulle asioita. Helsinki: S&S.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Sukupuoli ja politiikan johtopaikat. Sukupuolten tasa-arvo. <<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/valta-ja-paatoksen-teko/sukupuoli-ja-politiikan-johtopaikat>> (18.9.2020)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. Sukupuolten tasa-arvo. <<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys>> (20.9.2020)

Vainio, Anna-Karoliina 2019. Tekstiilitaide ennen ja nyt. Opinnäytetyö. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. Luettavissa <<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/170295/OPPARI.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>

Weckman, Sanni 2016. Tekstiili / Taide / Tekstiili – Tekstiilikäsityön perinne, identiteetti ja nykypäivä. Opinnäytetyö. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Luettavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/110097/Weckman_Sanni.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kuvalähteet

Kuvio 2. Lind, Elina. (16.11.2020) <http://www.leenatakalo.com/images/Elinan_kasi.jpg>

Kuvio 3. Hovila, Soile. (16.11.2020) <http://soilehovila.net/wp/wp-content/uploads/photo-gallery/Vastakohtien_maailma_V_soilehovila_tapestry.jpg?bwg=1577364405>

Kuvio 4. Donner, Ariadna. (17.11.2020) <<http://media.znak.fi/user/ariadna/low-res/eloisajahiljainen.jpg>>

Muut tähän julkaisuun sisältyvät kuvat ovat tekijän itsensä ottamia tai tekemiä, ellei toisin mainita.